

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตัวแปรด้านอายุ เพศ ตำแหน่งทางสังคม อาชีพ รายได้ ความต้องการเกียรติ ความต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน ความคาดหวังต่อรางวัลการประกวด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล และเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลลงใหญ่ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

การศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากประชากร คือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้แทนครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลได้ จำนวน 273 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ ไค-สแควร์ (Chi-square) ในการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 273 คน พบว่า มีเพศชาย จำนวน ร้อยละ 65.9 เพศหญิง ร้อยละ 34.1 อายุ 41–50 ปี มีมากที่สุด ร้อยละ 35.5 น้อยที่สุดคือผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มี ร้อยละ 2.2 วุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา มีมากที่สุด ร้อยละ 56.8 ส่วนระดับ ปวช./ปวส./อนุปริญญา มีน้อยที่สุด ร้อยละ 5.9 สถานภาพการสมรสแล้วอยู่ด้วยกันมีมากที่สุด ร้อยละ 85.3 ผู้ที่มีสถานภาพหย่ามีน้อยที่สุด ร้อยละ 1.1 อาชีพทำนามีมากที่สุด ร้อยละ 82.4 อาชีพอื่น ๆ มีน้อยที่สุด ร้อยละ 0.7 รายได้เฉลี่ยต่อปี 10,001 – 30,000 บาท มีมากที่สุด ร้อยละ 58.6 รายได้ 50,001 ขึ้นไปมีน้อยที่สุด ร้อยละ 11.7 สภาพทางสังคมที่มีตำแหน่งเป็นประชาชนธรรมดา มีมากที่สุด ร้อยละ 41.0 มีตำแหน่งเป็นसारวัตรกำนันมีน้อยที่สุด ร้อยละ 0.8

กลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลลักษณะที่ร่วมในการเข้าประชุมมากที่สุด ร้อยละ 95.2 ลักษณะร่วมในการเป็นผู้รับผิดชอบหรือควบคุม มีน้อยที่สุด ร้อยละ 60.4 เหตุผลของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่าความต้องการมีส่วนร่วมสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านมีมากที่สุด ร้อยละ 99.3 และความคาดหวังที่จะได้รับรางวัลมีน้อยที่สุด ร้อยละ 45.4

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล โดยรวม พบว่า เพศ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก อายุ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลาง วุฒิการศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง สถานภาพการสมรส มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง อาชีพ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลาง รายได้มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ตำแหน่งทางสังคมมีระดับ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ส่วนภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

จากผลของการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล กรณีศึกษาตำบลคงใหญ่ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลคือ เพศ ตำแหน่งทางสังคม ความต้องการความมีเกียรติและความคาดหวังที่จะได้รับรางวัลชนะเลิศ ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลมีระดับปานกลาง ซึ่ง ผู้ศึกษาได้อภิปรายผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1 ปัจจัยด้านบุคคล

เพศ ผลการศึกษาพบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทยังมีการยอมรับและให้ความเชื่อถือเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นเมื่อมีกิจกรรมหรือ โครงการพัฒนาตำบล ครอบครัวและชุมชนจึงนิยมให้เพศชายเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาตำบลก่อน ถึงแม้ว่าการพัฒนาตำบลเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลอย่างเท่าเทียมกันก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันเพศชาย เพศหญิงมีสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆที่เท่าเทียมกัน แต่วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวชนบทยังกีดกันกันอยู่ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาในเวลากลางคืน, เพศหญิง อาจจะไม่สะดวกในการร่วมกิจกรรมเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ กิตติพงษ์ พิพิธกุล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มเกษตรกรของสมาชิกในจังหวัดขอนแก่น พบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร และเกษตรกรชายมีผลต่อการมีส่วนร่วม

อายุ ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาตำบล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาตำบลเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกวัยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ดำเนินงาน โครงการพัฒนา ตำบล ได้มีกิจกรรมการประกวดกิจกรรมอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย และประชาชนที่มีช่วงอายุ แตกต่างกันสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้ เช่น การกิจกรรมพัฒนาเด็ก กิจกรรมการพัฒนา เยาวชน กิจกรรมการพัฒนาสตรี และกิจกรรมการพัฒนากลุ่มอาชีพ เป็นต้น สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ เตือนใจ พรหมสิมวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผล กับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภออาจสามารถ จังหวัด ร้อยเอ็ด พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีอายุต่างกันจะมีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

วุฒิการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา ตำบล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลคงใหญ่ มีลักษณะ ความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดพึ่งพาอาศัยกันฉันมิตรและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะมีความ ศึกษาระดับใดต่างก็แสดงความคิดเห็นและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมได้ อย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เตือนใจ พรหมสิมวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน จะมีการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มไม่แตกต่างกัน ซึ่งแตกต่างจาก โคเฮน และอัฟฮอฟ (Gohen and Uphoff .1977 :59-78) เสนอว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลและมีส่วนเกี่ยว ข้องกับการมีส่วนร่วม

สถานภาพสมรส ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาของตำบล ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ความเป็นอยู่ของครอบครัวชนบท อีสาน เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ประกอบด้วยสมาชิก บิดา มารดา บุตร และคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในระบบเครือญาติเช่น ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น ได้อาศัยรวมอยู่ด้วยกัน มีความ เป็นอยู่ง่าย ๆ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามฤดูกาล ในแต่ละปี เคารพผู้อาวุโสกว่าตนเอง ดังนั้น ไม่ว่าจะผู้มีสถานภาพสมรสอย่างไร ก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมได้เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ พิชญกานต์ สกฤตพานิช (2545 : 23) ได้ศึกษาปัจจัยทางสังคมของครอบครัวที่มี ผลต่อการปฏิบัติพันธกิจของครอบครัวผู้สูงอายุหญิงในเขตชนบท พบว่า สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันแรกและเป็นสถาบันที่สำคัญในทางสังคมใกล้ชิดและมีบทบาทต่อบุคลิกภาพ แนวความคิดทัศนคติและพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวได้แสดงออกรวมทั้งเป็นสถาบัน

แรกที่ได้ถ่ายทอด อบรม ชัดเจนให้กับสมาชิกในครอบครัวเพื่อจะสามารถดำรงชีวิตได้
ในสังคมและสอดคล้องกับการศึกษาของ นภา วงษ์ศิลป์ (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาองค์ประกอบ
การบริหารที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานสุศึกษา และประชาสัมพันธ์ของหัวหน้างาน
สุศึกษาและประชาสัมพันธ์ พบว่า สถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงาน
สุศึกษาและประชาสัมพันธ์ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของสงวน ธาณี (2538 : บทคัดย่อ)
ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาล โรงพยาบาล
ศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 160 คน พบว่า สถานภาพสมรส
ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

อาชีพ ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาตำบล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ช่วงเวลาที่ดำเนินโครงการพัฒนาตำบลนั้นเป็นช่วงเวลา
ที่ประชาชนมีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลัก จึงทำให้ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่ประกอบ
อาชีพอะไร ต่างก็ใช้เวลาพอที่จะมีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาตำบลได้เช่นเดียวกันประกอบกับ
โครงการพัฒนาตำบลเป็น โครงการระยะยาวที่ต้องใช้เวลาการดำเนินกิจกรรมมากและการที่
ทุกคนต่างก็รู้ว่าจะต้องมีการดำเนินงาน โครงการพัฒนาตำบล ทำให้ประชาชนเลือกเวลา
ที่เหมาะสมร่วมกันดำเนินงานตามโครงการจึงไม่ทำให้ประชาชนเสียเวลาในการประกอบ
อาชีพแต่อย่างใดแตกต่างจากผลการศึกษาของ โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1977
: 59-78) พบว่าอาชีพเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน

รายได้ ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ตำบล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของโครงการพัฒนาตำบล เป็น โครงการที่เปิดโอกาสให้
ทุกคนว่าคนที่มียาได้สูงหรือต่ำสามารถเข้ามาร่วมดำเนินการได้ และผู้ที่มีรายได้สูงหรือต่ำ
ต่างก็เห็นประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาตำบลหรือถิ่นที่อยู่ของตนเองให้มีความความเจริญ
ก้าวหน้าต่อถิ่นที่อยู่ สอดคล้องกับการศึกษาของ พิษณุดา เรืองเดช (2534 : บทคัดย่อ)
ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมของครอบครัวเกษตรกร
ในหมู่บ้านห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า
รายได้เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม แตกต่างกับการศึกษาวิจัยของ นิยม บัวบาน
(2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของแม่บ้านเกษตรกร ในการพัฒนาการ

เลียงศักดิ์ อำเภอวังขึ้น จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3. ปัจจัยด้านสังคม

ตำแหน่งทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล โดยผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตำบลมีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนธรรมดา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหน้าที่โดยตรงที่กำหนดไว้ในแต่ละตำแหน่ง โดยกำหนดให้มีหน้าที่ดูแล แนะนำ สนับสนุน และส่งเสริม ให้เกิดการพัฒนาในท้องถิ่นโดยตรง ผู้มีตำแหน่งเป็นผู้มีจึงมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล มากกว่าประชาชนธรรมดา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมใจ รักวิจิตร (2544 : 11-13) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นผู้นำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่าผู้นำในหมู่บ้านเป็นตัวจักรที่สำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน และปรับปรุงหมู่บ้านให้เจริญ ผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้หมู่บ้าน ยิ่งผู้นำมีอิทธิพลสูง ชาวบ้านนิยมยกย่องจะกลายเป็นผู้นำหลักของชาวบ้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คุณาวุฒิ ศรีสุวรรณ (2543 : 73-74) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหมู่บ้านกะทูนใหม่พัฒนา พบว่า พระสงฆ์ในสำนักสงฆ์บ้านกะทูนใหม่พัฒนาจะทำหน้าที่อบรมสั่งสอนศีลธรรม โดยผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ แก่ประชาชน ชาวบ้านก็ให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโสและขอคำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ดังเช่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ละครอบครัว ยังคงมีบทบาทในการสั่งสอนลูกหลานให้ดำเนินชีวิตอยู่ภายในกรอบและกฎเกณฑ์ที่สังคมต้องการ ผู้นำทั้งที่เป็นผู้นำท้องถิ่นและผู้นำจากองค์กรของรัฐ ที่มีหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนแก่เยาวชน สอนให้คนเป็นคนดีมีเหตุผล รู้จักรับผิดชอบ ชั่วดี แนะนำให้คำปรึกษาในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นเช่นเดียวกับอภิชาติ บุตเจริญ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสตรีในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้สตรีเข้าร่วมโครงการพัฒนาป่าชุมชน คือ มีความเกรงใจในผู้นำ

4 ปัจจัยด้านจิตลักษณะ

ความต้องการความมีเกียรติ ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นธรรมชาติของบุคคลที่ต้องการการยอมรับ นับถือจากบุคคลอื่นจะด้วยวิธีการใดก็ตาม เมื่อได้รับการยอมรับจากเพื่อนบ้านแล้ว สิ่งที่ตามมาก็คือ พลังอำนาจในตัวเอง ดังนั้น เมื่อมีโครงการพัฒนาตำบลเกิดขึ้น บุคคลก็จะมีความต้องการที่จะสร้างพลังอำนาจให้เกิดขึ้นกับตนเอง สอดคล้องกับรายงานการวิจัย

ของ ราดิซซ์ (Radice ,1954: 25) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานด้านการจัดสิ่งแวดลอมกับความพึงพอใจในงานของพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลที่มีการสอนพยาบาลในนิวยอร์ก พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของลาสซิงเกอร์กับฮาวเนส (Laschinger and Havens 1996:25) พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงานของพยาบาลประจำการ ผลงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของคองเกอร์ (Conger 1989 อ้างถึงใน Laschinger and Havens 1996: 27) ที่กล่าวว่าองค์กรนี้มีพลังอำนาจในงานต่ำ ทำให้งานขาดการควบคุม ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือ ขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกเกิดความไร้ประสิทธิภาพในการทำงาน ขาดกำลังใจ ขาดแรงจูงใจในการทำงาน

ความต้องการความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุมชนในตำบลคงใหญ่ มีลักษณะความเป็นอยู่แบบชนบท ลักษณะการอยู่อาศัยเป็นครอบครัวขยายเครือญาติ จะเป็นเพื่อนบ้านที่รับรู้ข่าวสารการพัฒนาอย่างทั่วถึง ความรับผิดชอบในโครงการพัฒนาตำบลจึงเกิดขึ้นกับทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในครอบครัวใด ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำแตกต่างกับผลการวิจัยของ ถวิล สอนนาม (2532 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความต้องการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพบว่า ด้านมนุษย์สัมพันธ์มีผลต่อความต้องการความสามารถในการสร้างสามัคคีและบรรยากาศความเป็นมิตรในหน่วยงาน การวิเคราะห์พฤติกรรมบุคคล และสถานการณ์ต่างๆ การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้าน การบริหารงานบุคคล การประเมินผลและแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเช่นเดียวกับทฤษฎีความพอใจนำไปสู่การทำงานของเอลตัน เมโย (Elton Mayo) และคณะ อ้างในทวิชัย ศิริสุภรัตน์ 2541 :27) สรุปไว้ว่า ความพึงพอใจนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ ถ้าบุคคลมีความพอใจในการทำงานที่ได้รับผิดชอบอยู่เขาจะสามารถทำให้งานนั้นมีประสิทธิภาพขึ้น มีผลผลิตเพิ่มขึ้น มีกำไรเพิ่มขึ้น

ความต้องการความคาดหวังที่จะได้รับรางวัลชนะเลิศ ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการพัฒนาตำบลตำบลได้มีการประชาสัมพันธ์ถึงเรื่องรางวัลและผลตอบแทนที่จะได้รับหลังจากการดำเนินงานตามโครงการเสร็จสิ้นให้ประชาชนได้ทราบ จึงเป็นการ

ปลูกฝังแนวความคิดและความหวัง ให้กับประชาชนเกิดขึ้นว่าเมื่อดำเนินงานตามโครงการแล้วเสร็จจะต้องมีความสัมพันธ์ตอบแทนหรือรางวัลเป็นการตอบแทนและประชาชนก็มีความเชื่อเช่นนั้น ซึ่งตรงกับทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Need Hierarchy) (Abraham Maslow) อ้างใน แสง สารสิทธิ์ 2535 :59-60) อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ขั้น ซึ่งหากได้รับการตอบสนองก็จะเกิดความพอใจในการทำงาน มีสาระสำคัญของทฤษฎีคือ มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอไม่สิ้นสุด เมื่อครอบครัวได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการอย่างนี้จะดำเนินไปอย่างไม่สิ้นสุดและเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมมนุษย์อีกต่อไป ส่วนความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นตามความต้องการอยู่ 5 ระดับด้วยกันคือ

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นมูลฐานของมนุษย์และเป็นสิ่งของจำเป็นที่สุดต่อการดำรงชีวิต หากร่างกายได้รับการตอบสนองแล้วชีวิตจะดำรงอยู่ได้ ความต้องการเหล่านี้ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ความต้องการทางเพศ **สาขากฎหมายมหาสารคาม**
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการเกี่ยวกับความมั่นคงและความปลอดภัยจากการได้รับภัยอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ
3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เมื่อความต้องการ 2 ประการแรกได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางสังคมก็จะเข้าแทนที่ เช่น ความต้องการที่จะเข้าร่วมและได้รับการยอมรับ ความเป็นมิตรภาพและความรักจากเพื่อนร่วมงาน
4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem Needs) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกเป็นเกียรติ และศักดิ์ศรีเช่น การได้รับการยกย่องจากสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสำเร็จ ความรู้ความสามารถ การนับถือตนเอง ความเป็นอิสระ เสรีภาพ และความต้องการมีฐานะดีเยี่ยม การมีตำแหน่งสูงในองค์กร
5. ความต้องการความสมหวังในชีวิต (Self-Actualization Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการสำเร็จสมหวังตามอุดมการณ์ ความเจริญก้าวหน้า การใช้ความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพและความสมบูรณ์ในชีวิต เช่น ผู้หญิงต้องการเป็นแม่ ในอุดมคติ ผู้ชายต้องการเป็นนักบริหาร เป็นต้น

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล

จากผลการศึกษาวิจัยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.47$) แตกต่างจากสมมุติฐาน การวิจัยที่ผู้ศึกษาวิจัยตั้งไว้ คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก การที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ตั้งสมมุติฐานเช่นนี้เนื่องจาก ตำบลคงใหญ่ อำเภอกาบัง จังหวัดมหาสารคาม เป็นตำบลที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการคัดเลือกประกวดกิจกรรมตำบลเขียวจิตทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับตำบล ที่ต้องแข่งขันกับทุกตำบล ในเขตอำเภอกาบัง ระดับอำเภอ ที่ต้องแข่งขันกับทุกอำเภอ ในเขตจังหวัดมหาสารคาม จนเป็นที่หนึ่งระดับจังหวัด ผู้ศึกษาวิจัยจึงตั้งสมมุติฐานไว้ว่าประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ที่มีถิ่นฐานอยู่ในเขตตำบลคงใหญ่น่าจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลด้วยดี อย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่แท้ที่จริงแล้วการได้รับรางวัลชนะเลิศ เป็นผลจากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ผู้มีตำแหน่งทางสังคม เช่น กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. อาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้มีภารกิจ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตำบลโดยตรง จะเห็นได้จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล มีระดับ ปานกลาง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นประชาชนธรรมดา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนธรรมดาไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลน้อยกว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้มีตำแหน่งทางสังคมที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ตำบลโดยตรง สอดคล้องกับ ชัยยศ ทะไกรราช (2547 : 62) ได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชามหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชามอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะ แนวทางการพัฒนาแนวใหม่ที่เปลี่ยนแปลงฐานะของประชาชนให้เป็นผู้กำหนดการพัฒนา ของตนเองและถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาชุมชนประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ สอดคล้องกับ สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์ (2543 : 34) กล่าวว่าหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนา เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินโครงการ จนถึงสิ้นสุดโครงการ ตลอดจนการประเมินโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ชาวบ้านได้เกิดการเรียนรู้ทั้งเรื่องที่ทำ และเรื่องการทำงานร่วมกันซึ่งหากสมประสงค์แล้วจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย ผลการทดสอบสมมุติฐานปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความตื่นตัวที่จะเข้าร่วมโครงการพัฒนาตำบลในช่วงระยะเวลาที่มีกิจกรรมหรือโครงการประกวด ดังนั้น หลังจากการประกวดแข่งขันได้สิ้นสุดลง โครงการพัฒนาต่างๆที่เกิดขึ้นอาจจะหยุดชะงักลงได้ จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การให้กำลังใจประชาชน โดย ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นมีความคิดริเริ่มการพัฒนาอย่างเต็มที่ การประกวดควรให้มีการคงไว้ เพราะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง แต่ขั้นตอนและระยะเวลาการประกวดควรมีการปรับปรุง เช่น อาจจะมีการแบ่งการตัดสินออกเป็นระยะๆ มิใช่กระทำเพียงครั้งเดียว จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวอยู่เสมอ มิใช่เป็นการตื่นตัวชั่วคราวดังที่หลายๆตำบล ประสบอยู่ขณะนี้ หรืออาจมีการปรับปรุงรูปแบบการประกวดต่างๆที่ไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาหรือการเคลื่อนไหวในทางพัฒนาของประชาชน นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบททุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ต้องมีการประสานงาน มีการบูรณาการกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อน ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนเกิดความเคลื่อนไหวในการพัฒนาอยู่เสมอ หลังจากที่มีการประกวดกิจกรรมผ่านไปแล้ว ถึงแม้ว่าการประกวดนั้นจะไม่ได้รางวัลก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องมีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาจนสัมฤทธิ์ผลการพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

โครงการพัฒนาตำบลเป็นงานที่หนักและบาง โครงการก็ทำให้เป็นภาระเกินกว่าที่ชุมชนจะรับได้ ถ้าหากชุมชนนั้นขาดความพร้อม ดังนั้นก่อนที่จะมีการพัฒนาขึ้นในพื้นที่หรือชุมชนใดจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องศักยภาพของชุมชนก่อนที่จะนำโครงการต่างๆเข้าไป อีกอย่างหนึ่ง ความรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติของผู้นำและชุมชนก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก การให้ความรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติที่ถูกต้องแก่ผู้นำและชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ต้องรีบกระทำโดยรีบด่วนก่อนที่จะมีการพัฒนาต่อไป การสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้นำ ชุมชนและหน่วยงานภายนอกชุมชนก็นับว่าเป็นการกระตุ้น ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาได้เป็นอย่างมากอีกวิธีการหนึ่ง

สมควรที่ผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อการพัฒนาจะต้องตระหนักเช่นกัน ประการสำคัญ การกระทำใดๆก็ตามต้องอยู่บนพื้นฐานคือประโยชน์ของชาวบ้านอย่างแท้จริงอย่าได้มองเห็นชาวบ้านเป็นฐานอำนาจหรือแหล่งผลประโยชน์ที่ตัวเองจะต้องตักตวงได้โดยเด็ดขาด

การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นการเปิดเวทีสนทนาระหว่างผู้แทนกลุ่มต่างๆ เช่นกลุ่มสตรี กลุ่มเกษตรกร ผู้แทนเยาวชน ผู้ค้อยโอกาส ผู้นำในตำบล ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งวิธีการที่จะทำให้ประชาชน กลุ่มองค์กรต่างๆในตำบลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล ทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือ ดังนี้

2.1 ด้านกลุ่มองค์กรประชาชน ต้องมีการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆที่ทางราชการ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือ ส่วนท้องถิ่น ให้ความร่วมมือและร่วมแสดงความคิดเห็น เช่นจะทำกิจกรรมใด ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมติดตามและประเมินผล

2.2 ด้านกลไกของรัฐ รัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นดำเนินกิจกรรมใดๆ ชุมชนควรมีการประชุมสัมพันธ์ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบและแสดงความคิดเห็นและมีการลงประชามติถึงผลได้ ผลเสีย ของการดำเนินกิจกรรมในด้านนั้นๆ

2.3 ด้านปัจจัยภายนอก กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น สมาชิก อบต. นักการเมือง ผู้รับเหมา ควรเปิดโอกาสให้องค์กรประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการทำงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ เพราะกิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการภายในตำบล ประชาชนเป็นผู้รับ หรือเสียประโยชน์เป็นกลุ่มแรก ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศและเจ้าของภาษีอากร ที่นำมาใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมต่างๆ

2.4 ด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทุกส่วน ควรเชื่อในหลักที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาได้ หากได้รับการยอมรับ ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง ยอมรับความคิดเห็นของประชาชน ยอมรับปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้จะต้องให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยทุกขั้นตอน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ได้เสนอปัญหา ความต้องการ เสนอแผนการแก้ไขปัญหา ได้ร่วมในการแก้ไขปัญหา ได้ร่วมในการติดตามและประเมินผลและร่วมรับประโยชน์จากผลการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ

3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในปัจจุบันกลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นภายในและภายนอก ตำบลมีมากมายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มองค์กรทางธรรมชาติหรือกลุ่มองค์กรที่ถูกรับชกนนำของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งการบริหารจัดการภายในกลุ่มองค์กรต่างๆ น่าจะทำการศึกษาผลการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรภายในและภายนอกตำบลที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University